

3. Орлівна Г. Оскар Уайльд: «Клопіт з Ернестом» (Театр Бесіда). *Театральне мистецтво*. 1923. Вип. 11/12. С. 140.

4. Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.: матеріали до бібліографії: у 5 т. / за ред. М. М. Романюка. Львів: Фенікс, 1998-2002. Т. 2. 1999. 360 с.

5. Хоткевич Г. Літературні вражіння. *Літературно-науковий вісник*. Львів. 1908. Т. 42. С. 129-138.

ДЕКОНСТРУКЦІЯ НАСИЛЬСТВА ТА НАСОЛОДИ ЯК ІДЕЙНИХ ОСНОВ СУСПІЛЬСТВА У РОМАНІ

САЛМАНА РУШДІ «КЛОУН ШАЛІМАР»

*Дрогомирецька Христина, аспірантка,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Роман Салмана Рушді «Клоун Шалімар» (2005) розглядає такі важливі компоненти суспільних відносин як насильство та насолоду. За допомогою них скріпляються самі відносини, а також вони протидіють порушенню стійкості суспільної структури та її руйнації. Саме через персонажів цього роману розкриваються основні аспекти функціонування суспільства. На противагу, конфлікт між Індією та Пакистаном за територію Кашміру (дія у романі відбувається у малих селищах Пачхігам та Ширмаль, які можна кваліфікувати як центр на порозі захоплення) виконує фреймову роль – обрамлює відносини окремих персонажів у межах цього суспільства.

Метою є з'ясувати особливості функціонування суспільної системи представленої у романі через центральних персонажів, які виконують ролі суб'єктів, через них реалізуються рішення «на благо» інших, що, без сумніву, є насильницькою дією. А також вкрай важливо дослідити сприйняття персонажами насолоди та їхнє відмежування від насолоди, яку не потребують (jouissance). Для того щоби проаналізувати цей роман та виявити згадані аспекти важливими будуть праці Жан-Люк Нансі («Буття одиничне множинне»),

на основі якої окреслено поняття насолоди, насильства, одиничності та множинності) і Моріса Бланшо («Невимовна спільнота», щодо роз'яснення понять: насолоди, насильства, одиничності та множинності).

Клоун Шалімар (один із центральних персонажів) – абсолютне втілення кашмірського суспільства (малого селища). Його дії, які кваліфікуватимуть як дії божевільного фанатика, є продовженням закладених констант, на них базується все його життя, а отже і життя суспільства. Не лише він відображає це суспільство, але й усі мешканці селищ залучені і відповідальні за їхні спільні дії та рішення, оскільки влада реалізується тільки за спільною згодою учасників процесу. Доля усіх персонажів показана як вияв «спільної дії», «спільної участі» у насильстві, яке є центральним для роману. Старійшини сприймають зраду одної із учасниць цього суспільства, Бунні, не просто як образу, вони викреслюють її із мешканців, достроково сповіщаючи про її загибель, тобто зрада прирівнюється смерті. Суспільство, показане у романі, прокламує певні поведінкові норми, принцип їхньої реалізації є сталими – «спільнота» витісняє суб'єкта при переступі, його права не беруться до уваги, важливими є інтереси «спільноти». Але в той же час, вигнаний суб'єкт не позбувається відповідальності, перед ним розгортається шлях покути, як перед Бунні, але важливим доповненням є те, що прийняття не відбудеться.

Насолода у кашмірському суспільстві теж структурована та обмежена для персонажів, лише Бунні – як втіленню «жіночої безмежної насолоди» (за Жаком Лаканом) може насолоджуватись безмірно. Її антагоністом стосовно здобуття насолоди виступає Клоун Шалімар, який не приймає надлишкової насолоди (*jouissance*), оскільки його роль передбачає збереження рамок та дотримання контролю.

У романі Салмана Рушді «Клоун Шалімар» насильство функціонує у вимірі імперативу, за яким живе суспільство, як і в площині глобальному, так і більш конкретному, локалізованому у межах кашмірської провінції. Суспільство представляє певну систему з міфологічним підґрунтям, яка живе за встановленими правилами, у разі порушення цих правил передбачене

покарання за вчинене. Покараний здійснює не лише покуту, але й виступає тим елементом, який розладнує чітку організацію та «смысл». Він, його «тіло» висувається як перепона, яку можна усунути, але в жодному разі не прийняти його «насолоду». Ця «насолода» стає зайвою насолодою, «насолодою», якої не треба. Таким чином центральний персонаж роману, як виразник ідей суспільства чинить холоднокривне вбивство, не приймаючи «тіла», до якого наблизився впритул, оскільки воно для нього становить «насолоду».

АВТОРСЬКА МОДЕЛЬ ЗМІНИ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У РОМАНІ «РУСИНИ» В. ПЕТРОВАЯ

*Дубровський Роман, кандидат філологічних наук, доцент,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка*

Роман «Русини» Василя Петрова (Бенька) – велике епічне полотно, яке об'єднує в одне ціле велику соціальну панораму – події, так чи інакше стосуються українців, словаків, поляків, які пов'язані з політикою декількох держав, і детально промальовані картини життя однієї сільської родини з її повсякденними турботами, проблемами, невдачами і радощами.

Цей соціально-психологічний роман завдяки майстерності його автора є одночасно макропортретом усього суспільства та психологічним мікропортретом його окремих членів, показаних у різних ситуаціях.

Важливу роль в реалізації художнього задуму автора відіграє показ різних жіночих образів. Вони не тільки виконують атрибутивну, допоміжну роль в «чоловічому світі», але і самі стають творцями реальності, яка їх оточує, підлаштовують її під власні аксіологічні імперативи. Тобто відбувається зміна або ж переорієнтація традиційної жіночої ролі в сім'ї. Йдеться або просто про сильну особистість, нонконформістку, або й про жінку – центр родинного матриархального мікросоціуму, яка підкорює своїй владі не лише близьких, але й усіх, хто з власної волі або власної необережності потрапляє до кола її